

prevod, ampak nadomestilo za dvoumna sinonima »tolle, lege«, pa dobro nadomestilo, ki sodi v naslikani položaj (gl. opombo na str. 256—259).

Stoji, da je Sovrè dal Slovincem prevod Augustinovih Izpovedi, ki nas veliki narodi lahko zanj zavidajo.

F. K. Lukman

Louis Adamič: **Kriza v Ameriki**. Prevedel Anton Debeljak. Založba Tiskovne zadruga v Ljubljani 1932. 99 strani.

Slovenski rojak, ki piše v angleškem jeziku, se je predstavil s knjigo, ki nam dobro kaže veliki boj med kapitalom in delavstvom Amerike, nikakor pa ne dobimo pravega pojma iz nje o njegovi pisateljski kvaliteti. To je novinarsko razpravljanje človeka, ki je kot delavec v življenjskem boju preizkusil njegovo problematiko, a mu je lastna darovitost odprla pot v udobnejše razmere. Kaj je tu slovenskega, je tako težko povedati, kot bi ugibal o ameriški stavbi, ki so jo pomagale graditi slovenske roke. Njegova osebnost nikjer izraziteje ne izstopa, objektivirana v slog ameriškega žurnalizma, se drži v ozadju in pušča besedo le dejstvom. Sredi njih išče ravnovesja iz kaosa gospodarskih bojev v socialni misli, da naj vsa industrija služi skupni koristi podjetnikov in množice. Ta etos ga vodi, ko išče pot življenjske energije, odkrivajoč na eni strani brezobzirno pohlepno industrije, na drugi pa rast pogubnih sil med delavstvom, ki groze uničiti morda več kot ponosno stavbo ameriške civilizacije. Gre za to, kateri svetovni red bo prevladal, če se zruši individualistični kapitalizem: ali nastopi socialna država, ali ruski državni kapitalizem. V podrobnem se izogiba krepke izrazne besede, če je ni v žargonu. Povsod čutimo neko obzirnost, ki rajši zataji pisateljsko originalnost in se zavija v splošno govorico, v neosebno resnost ali šaljivost, ki je doma v vsakdanjem izražanju, ni pa napor pisateljevega duha. To ni slika nastajanja kot v Besih Dostojevskega, to je le logika statistike, ki daje slutnjo velikih perspektiv. Pojavi niso ujeti v pristni življenjski barvi, ampak so bolj številke za prakso, osebnost je poenostavljena v poklic in v mehanizem matematike kakor zločinci v zaporu. To je znak nezdrave, racionalizirane ameriške kulture, ki mora enkrat roditi protisunek, iz sužnosti številke v svobodo osebnosti; daje pa tudi pogled v pisateljev slog, ki ni drugačen kot življenje. Dasi kaže dobrohotnost do nekdanj njemu enakih in jim v stiski da tudi po 10 dolarjev, vendar hrani osebno čuvstvo kot milijonar bogastvo, da ne najde izraza. Energija je skrita v celotni ideji knjige, tam je sočutje do svetovnega reda, v katerem osebnost izgine, odeta v ta prepričevalni slog. Gre le na veliko, kakor ga vodi duh njegove zemlje; kar je manjše, se le upošteva, a ljubezni ni vredno, pa naj bo v mišljenju ali v izrazu. Mestoma pa le še začutimo idealno rahločutnost in obzirnost povesti iz naše starejše dobe. Ali je to sled slovenstva ali ameriška kultura?

Dr. J. Šilc

Jon Svensson: **Nonni**. Prevedel dr. Joža Lovrenčič. Založba Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani 1933. 302 strani.

Zgodba o potovanju dvanajstletnega dečka z Islandskega na Dansko. Pisatelj pripoveduje v prvi osebi, je to en način, ki hoče skrajšati razdaljo

do predmeta in je doma iz dobe modernega realizma; tako je tudi Dostojevski pripovedoval svojega Mladca. Namen je, pokazati življenjsko resničnost, ne pa umetniško tvorbo. Lahko pa vidimo tudi sled stare nordiške epike, ki je imela podobne izpovedi, kakršno pripoveduje Odisej o sebi pred kraljem Fejakov. Zdi se skoraj, da se je združil stari epični duh, ki črpa invencijo iz usodnih sil prirode, z duhom moderne povesti, ki se od epike oddaljuje v intimnost življenja. Pesem morja, ledenih gora in viharjev je združena z enostavnim, vsakdanjim dogajanjem na jadrnici in se vedno povrača vase kot morski valovi, le tisti primer z medvedi na ledeni gori nekoliko izstopa v pustolovsko in čudovito zbujanje radovednosti in napestost je čisto v ozadju in le ob prilikah, zato pa se čuvstvovanje rajši vglobi v običajno in ga oživi v višjo resničnost, v sveži pogled mladosti; v malem vsakdanjem življenju je odkrito vse bogastvo toplega čuvstva in iskrenosti. Avtor je neizčrpen v izražanju preproste veličine svoje severne domovine. Tam gori je mladost bogatejša, ker črpa še iz nepotvorjene narave in religiozno življenje daje svetu vse lepši smisel. Povest je ovita v rahlo melanholijo, z naslodo jo bo čital mlad in star.

Dr. J. Šilc

Stendhal (Henri Beyle): Rdeče in črno. Poslovenil Franc Sturm. Tiskovna zadruga v Ljubljani 1952. 683 strani.

Rdeče in črno naj pomeni vojaštvo in duhovščino ali sijajno dobo vojaške vlade pod Napoleonom in cerkveno politiko Bourboncev do l. 1830, kakor menijo nekateri. Glavni junak, Julian Sorel, je bogoslovec, ki nosi v duši vzor Napoleona, veliki simbol francoske sile in aktivnosti. V klavrnih dobi restavracije, ko je narodna energija prehajala v formalizem in omrtnelost, živi v kmetiškem bogoslovcu stari junaški duh: v samotni zavidi tihe mogočne kretnje jastreba, njegovo moč in osamelost (97), podobno kakor si želi tiho zavest moči Mladec Dostojevskega. Ni mu za brezbrizno vsakdanjost navadnega duhovnika, ampak duhovništvo hoče izrabiti za svoje visoke sanje o moči in svobodi. Napoleon se je povzpел po vojaštvu do vrhunca, zdaj so duhovske sile vsemogočne, da ga poneso v višine. Stendhal vodi svojega junaka kot Goethe Fausta iz malega sveta province v veliki svet pariškega plemstva in duhovništva. Ko gledamo to odvratno podobo resničnosti, ki svoje hinavstvo in licemerstvo skriva pod lepimi oblikami, se vendar zdi, da je pisatelj rajši psiholog kot resnicoljub. Tu je tiranstvo javnega mnenja zadušilo vsako živo čuvstvo in misel, pod vlado zunanjih oblik se skriva nadutost, pohlep po dobičku in želja zabave. Mesto svobodne se je vselila brezizrazna beseda, mesto neposredne človečnosti pretehtanost in vlnudnost, življenje je zastalo pod lepo površino in običajnostjo. In samotna energija častihlepnega bogoslovca, polna neznanega življenja, omami dve ženski, eno iz malega sveta, drugo iz velikega, da se mu vdasta v ljubezni sredi puščobe in dolgočasje. Omožena gospa Rénalova je isti problem kot Flaubertova Mme Bovary, a markiza La Molle je Salome, ki jo je Wilde iz heroičnosti preoblekel v erotičnost.

Stendhal je veliki začetnik modernega psihološkega romana, obenem tudi na potih nove organske estetike, ki ji je važnejša resnica življenja kot